

Teoria de Galois

Marc Masdeu

2023-02-01

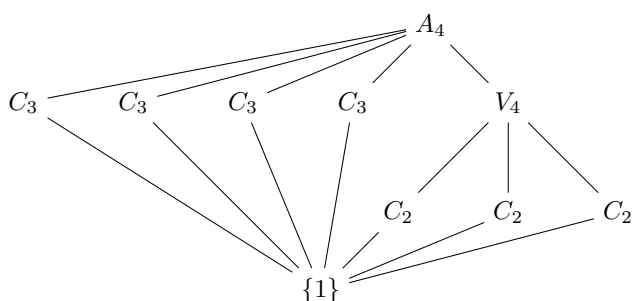

Índex

Introducció	5
1 Vells coneguts	7
1.1 Convencions	7
1.2 Característica d'un cos	7
1.3 Extensions	8
2 Les Torres	11
2.1 Extensions algebraiques/transcendents	11
2.2 Torres de cossos	12
2.3 Compositum de cossos	13
3 Regle i Compàs	15
3.1 El problema	15
4 Descomposició	17
5 Polinomis Inseparables	19
6 Polinomis Ciclotòmics	21
7 Automorfismes	23
8 El Teorema Fonamental	25
8.1 La independència (dels caràcters)	25
9 Cossos Finites	29
10 L'element Primitiu	31
11 Extensions Abelianes i ciclotòmiques	33
12 Arrels i radicals	35
13 Calculem grups de Galois	37

Introducció

Aquests són uns apunts de Teoria de Galois, pensats pel curs de 3r del Grau de Matemàtiques de la UAB.

L'assignatura de Teoria de Galois es cursa al primer semestre del tercer curs del Grau de Matemàtiques de la UAB. Consta de 6 crèdits, repartits en:

- Dues hores setmanals de teoria (15 setmanes), que actualment es fan seguides.
- Una hora setmanal de problemes (15 setmanes).
- Tres seminaris pràctics, de 2h cadascun.

El curs es pot dividir de manera natural en 15 sessions de dues hores. El temps efectiu de cadascuna d'aquestes sessions és de 100 minuts, i es pot pensar com una sèrie de 15 capítols. Seguidament detallem cadascun d'aquests capítols i la seva sinopsi.

Capítol 1

Vells coneguts

Començarem recordant les definicions i resultats bàsics que ja s'han vist a altres assignatures, com Fonaments o Estructures algebraiques. Donarem les definicions de cos, característica, cos primer, i veurem que aquest és o bé $\mathbb{F}_p$ per algun primer p , o bé $\mathbb{Q}$. A continuació introduïrem les extensions de cossos i el grau. Construïrem el cos $F[x]/(p(x))$ associat a un polinomi irreductible $p(x) \in F[x]$, i veurem alguns exemples.

1.1 Convencions

En aquest curs, tots els anells seran commutatius, i assumirem sempre que tenen unitat. A més, demanarem que un morfisme d'anells envii l'1 a l'1.

1.2 Característica d'un cos

Lema 1.1. Sigui A un anell qualsevol. Aleshores hi ha un únic morfisme $\mathbb{Z} \rightarrow A$.

Demostració. Considerem el morfisme $\iota: \mathbb{Z} \rightarrow A$ definit com:

$$\iota(n) = \begin{cases} 1_A + 1_A + \cdots + 1_A & n \geq 0, \\ -(1_A + 1_A + \cdots + 1_A) & n < 0, \end{cases}$$

on les sumes tenen n termes. És fàcil comprovar que és un morfisme. La unicitat es demostra per inducció en $|n|$. $\square$

A partir d'ara, qualsevol enter el podem pensar com a element d'un anell donat, i això no ens portarà cap confusió. Com ja sabem, el nucli d'un morfisme d'anells és un ideal. Per tant, el nucli del morfisme $\iota_A: \mathbb{Z} \rightarrow A$ és un ideal de $\mathbb{Z}$ de la forma (n) , amb $n \geq 0$.

Definició 1.1 (Característica). La característica d'un anell A és l'enter no negatiu n tal que $\iota_A = (n)$, i es denota per $\text{char}(A)$.

Fixem-nos que si $\text{char}(A) = n$, aleshores $na = 0$ per a tot $a \in A$.

Proposició 1.1. Sigui F un cos. Aleshores la seva característica és 0 o bé un primer p .

Demostració. Suposem que $\text{char}(F) = n > 0$, i $n = ab$. Aleshores $(a1_A)(b1_A) = (ab)1_A = 0$. Com que F és un cos, això vol dir que $a1_A = 0$ o $b1_A = 0$. Si per exemple $a1_A = 0$, això significa que $n \mid a$. Com que $n = ab$, necessàriament $a = n$ i $b = 1$. Per tant, els únics divisors de n són trivials, i n és primer. $\square$

Definició 1.2 (cos primer). El cos primer d'un cos F és el cos generat per 1_F . És o bé $\mathbb{Q}$ (si F té característica 0) o bé el cos $\mathbb{F}_p$ (si F té característica p).

1.3 Extensions

Quan K és un cos que conté un altre cos F , direm que K és una extensió de F , i escriurem K/F (no és cap mena de quocient!). Direm també que F és el cos base de l'extensió K/F . També farem servir el diagrama

$$\begin{array}{c} K \\ | \\ F. \end{array}$$

Com que un cos no té ideals propis, un morfisme de cossos $\iota: F \rightarrow K$ és sempre injectiu i, per tant, la imatge de ι és un subcos de K isomorf a F . A partir d'ara, a vegades identificarem F amb $\iota(F)$, i direm que K és una extensió de F .

Seguidament fem la següent observació clau: quan tenim una extensió K/F aleshores K esdevé automàticament un F -espai vectorial. Això ens permet definir:

Definició 1.3 (grau d'una extensió). El grau de l'extensió K/F és la dimensió de K com a F -espai vectorial, que escrivim com $[K:F]$. Direm que K/F és finita si té grau finit, i infinita si no.

Teorema 1.1 (adjunció d'arrels). Sigui $p(x) \in F[x]$ un polinomi irreductible. Aleshores existeix una extensió K/F tal que K té una arrel de $p(x)$.

Demostració. TODO $\square$

El següent teorema ens diu que l'extensió donada pel teorema anterior té grau igual al grau del polinomi (per això s'ha triat el nom!). De fet, ens dona una base de K com a F -espai vectorial.

Teorema 1.2. Sigui $p(x) \in F[x]$ un polinomi irreductible de grau n , i sigui $K = F[x]/(p(x))$. Sigui α la classe de x a K . Aleshores els elements $(1, \alpha, \dots, \alpha^{n-1})$ formen una F -base de K .

Demostració. TODO

□

L'aritmètica a $F[x]/(p(x))$ és molt explícita: els seus elements es poden expressar com a polinomis en α de grau menor que $n = \deg(p(x))$. Donats dos polinomis $a(\alpha)$ per $b(\alpha)$, podem considerar el residu $r(x)$ de dividir $a(x)b(x)$ per $p(x)$. Aleshores el producte $a(\alpha)b(\alpha)$ ve donat per l'element $r(\alpha)$. Per dir-ho ens cal utilitzar la identitat de Bézout (exercici).

Exemple 1.1. Mostrem $\mathbb{C}$ com el resultat d'adjuntar una arrel de $x^2 + 1$ a $\mathbb{R}$.

Exemple 1.2. Podem construir de manera semblant $\mathbb{Q}(i)$, o $\mathbb{Q}(\sqrt{2})$, i també $\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2})$. Veurem com es poden fer les operacions habituals en algun d'aquests cossos.

Exemple 1.3. Si considerem $\mathbb{F}_p$ el cos finit de p elements i un polinomi $f(x) \in \mathbb{F}_p[x]$ irreductible de grau n (suposant que existeixi!), aleshores obtenim un cos $K/\mathbb{F}_p$ de grau n . Té, per tant, p^n elements.

Exemple 1.4. També podem fer extensions de cossos més “exòtics”. Per exemple, podem prendre $k(t)$ com el cos de funcions racionals sobre un cos fixat k , i “afegir” una arrel quadrada de t (mitjançant el polinomi $x^2 - t$).

Sigui K/F una extensió, i considerem un conjunt $S \subseteq K$. Aleshores podem considerar el “mínim” subcos $L \subseteq K$ que conté F i tots els elements de S . S'anomena el cos generat per S sobre F , i escriurem $F(S)$. Si S és un conjunt finit format per $\alpha_1, \dots, \alpha_n$ aleshores escriurem $F(\alpha_1, \dots, \alpha_n)$ i direm que $F(S)$ és finitament generada. Un cas particular és quan S conté un sol element: en aquest cas $F(\alpha)$ s'anomena una extensió simple, i l'element α s'anomena un element primitiu de l'extensió (que no és únic, en general!).

Teorema 1.3 (extensió simple). Sigui $p(x) \in F[x]$ un polinomi irreductible, i suposem que K/F és una extensió que conté una arrel α de $p(x)$. Aleshores hi ha un isomorfisme

$$F[x]/(p(x)) \cong F(\alpha).$$

Aquest isomorfisme és únic si demanem que $[x] \mapsto \alpha$.

Demostració. TODO

□

Exemple 1.5. Expliquem l'exemple de $\mathbb{Q}(\sqrt{2})$ i la diferència amb $\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2})$. Aquest darrer cos és un subcòs de $\mathbb{R}$, però hi ha un altre subcòs de $\mathbb{C}$ que és isomorf a aquest.

Remarca. En els exemples, hem construït cossos que contenen una de les tres possibles arrels de $x^3 - 2$. Aquests són isomorfs, tal i com hem vist. El fet que un sigui subcos de $\mathbb{R}$ i l'altre de $\mathbb{C}$ té a veure amb anàlisi, no amb àlgebra. Algebraicament, no es poden distingir.

Acabem amb un teorema que ens servirà més endavant:

Teorema 1.4 (extensió d'isomorfismes). Sigui $\varphi: F \rightarrow \tilde{F}$ un isomorfisme de cossos. Sigui $p(x) \in F[x]$ un polinomi irreductible, i sigui $\tilde{p}(x)$ el polinomi resultant d'aplicar φ als coeficients de $p(x)$. Sigui α una arrel de $p(x)$ en alguna extensió de K , i sigui β una arrel de $\tilde{p}(x)$ en una extensió de $\tilde{F}$. Aleshores l'aplicació $\alpha \mapsto \beta$ induïx un isomorfisme de cossos

$$\Phi: F(\alpha) \cong \tilde{F}(\beta)$$

tal que $\Phi|_F = \varphi$:

$$\begin{array}{ccc} F(\alpha) & \xrightarrow[\cong]{\Phi} & \tilde{F}(\beta) \\ \downarrow & & \downarrow \\ F & \xrightarrow[\cong]{\varphi} & \tilde{F}. \end{array}$$

Capítol 2

Les Torres

Parlarem d'extensions simples, del teorema d'aixecament a anells de polinomis i el teorema de l'extensió. També definirem elements algebraics i transcendents i el polinomi mínim d'un element algebraic, amb exemples. Enunciarem i demostrarem la fórmula de les torres, i com es comporta el grau en composicions de cossos.

2.1 Extensions algebraiques/transcendents

Considerem una extensió K/F .

Definició 2.1 (element algebraic). Diem que un element $\alpha \in K$ és algebraic sobre F si α és l'arrel d'un polinomi $f(x) \in F[x]$.

Diem que α és transcendent sobre F si no és algebraic.

L'extensió K/F és algebraica si tots els elements $\alpha \in K$ són algebraics sobre F .

Fixem-nos que si α és algebraic sobre F aleshores sabem que hi ha algun polinomi $f(x) \in F[x]$ que té α com a arrel. Però n'hi ha molts més, per exemple qualsevol múltiple de $f(x)$. El següent resultat ens permet assignar un polinomi canònic a cada element algebraic.

Proposició 2.1. Si α és algebraic sobre F , aleshores hi ha un únic polinomi mònic i irreductible $\text{Irr}_{\alpha,F}(x)$ que té α com a arrel. A més, $f(x) \in F[x]$ té α com a arrel si i només si és un múltiple de $\text{Irr}_{\alpha,F}(x)$.

Demostració. TODO □

Fixem-nos que, si $K/L/F$ és una torre d'extensions i $\alpha \in K$ és algebraic sobre F , aleshores també ho és sobre L , i a més $\text{Irr}_{\alpha,L}(x)$ divideix $\text{Irr}_{\alpha,F}(x)$ a $L[x]$.

Definició 2.2 (polinomi mínim). El polinomi $\text{Irr}_{\alpha, F}(x)$ s'anomena el polinomi mínim d' α sobre F , i el seu grau s'anomena el grau d' α sobre F .

Posant junt tot el què hem vist fins ara, si prenem $\alpha \in K$ aleshores podem considerar a subextensió $F(\alpha)/F$. En aquest cas, $F(\alpha) \cong F[x]/(\text{Irr}_{\alpha, F}(x))$ i per tant $[F(\alpha): F] = \deg \alpha$.

Exemple 2.1. Revisitem els exemples anteriors, calculant els seus polinomis mínims.

Proposició 2.2. Si $[K: F] = n$ i $\alpha \in K$, aleshores $\deg \alpha \leq n$. En particular, K/F és algebraica.

Demostració. TODO □

No és cert que tota extensió algebraica sigui finita (en veurem exemples més endavant).

El següent resultat ens caracteritza com són les extensions quadràtiques d'un cos F de característica $\neq 2$.

Proposició 2.3. Sigui F un cos de característica $\neq 2$, i sigui K/F una extensió de grau 2. Aleshores existeix $\delta \in K \setminus F$ tal que $\delta^2 = D \in F$ i $K = F(\delta)$. Escriurem que $K = F(\sqrt{D})$.

Demostració. TODO □

2.2 Torres de cossos

En aquesta secció considerem torres $L/K/F$. Ens interessa relacionar les dues extensions L/K i K/F amb l'extensió total L/F .

Teorema 2.1 (fórmula de les torres). Si $F \subseteq K \subseteq L$, aleshores

$$[L: F] = [L: K][K: F].$$

Si un costat de l'equació és infinit, aleshores l'altre també.

Demostració. TODO (fàcil, però poc elegant) □

Corol·lari 2.1. Si L/F és una extensió finita i K/F és una subextensió (és a dir, $K \subseteq L$) aleshores $[K: F]$ divideix $[L: F]$.

Per exemple, el corol·lari anterior ens permet deduir que $\sqrt{2}$ no pertany a cap extensió de grau senar.

Exercici 2.1. Demostreu que el polomi $x^3 - \sqrt{2}$ és irreductible sobre $\mathbb{Q}(\sqrt{2})$, fent servir la torre $\mathbb{Q}(\sqrt[6]{2})/\mathbb{Q}(\sqrt{2})/\mathbb{Q}$.

El següent lema senzill ens permetrà construir qualsevol extensió finitament generada de manera iterativa:

Lema 2.1. Si α i β són elements de K/F , aleshores $F(\alpha, \beta) = (F(\alpha)(\beta))$.

Demostració. TODO

□

Exercici 2.2. Calculeu el grau de l'extensió $\mathbb{Q}(\sqrt{2}, \sqrt{3})/\mathbb{Q}$, i doneu una base.

Teorema 2.2. L'extensió K/F és finita si i només si $K = F(S)$ on S és un conjunt finit d'elements algebraics.

Corol·lari 2.2. Si α i β són algebraics sobre F , aleshores també ho són $\alpha \pm \beta$, $\alpha\beta$ i α/β (si $\beta \neq 0$).

Corol·lari 2.3. Si L/F és una extensió qualsevol, aleshores el conjunt K d'elements de L que són algebraics sobre F forma un subcos $L/K/F$.

Per exemple, podem considerar $\bar{\mathbb{Q}} \subseteq \mathbb{C}$, el conjunt de tots els complexos algebraics, o també $\bar{\mathbb{Q}} \cap \mathbb{R}$, el conjunt dels reals algebraics. Aquests cossos són enumerables (tenen un conjunt d'elements enumerable) i per tant són més petits que $\mathbb{R}$ i que $\mathbb{C}$. D'aquest fet obtenim que hi ha (molts) elements de $\mathbb{R}$ que no són algebraics. En canvi, sovint és difícil demostrar que un real donat (per exemple π) és transcendent.

Teorema 2.3. Si K/F és una extensió algebraica i L/K també, aleshores L/F és algebraica.

Demostració. TODO

□

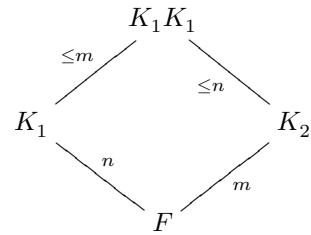
2.3 Compositum de cossos

Recordem que donats dos cossos K_1 i K_2 , el seu compost (o compositum) K_1K_2 és el mínim cos que conté tant a K_1 com a K_2 . També es pot pensar com la intersecció de tots els cossos que contenen el conjunt $K_1 \cup K_2$.

Proposició 2.4. Siguin K_1/F i K_2/F dues extensions contingudes a K . Aleshores

$$[K_1K_2 : F] \leq [K_1 : F][K_2 : F].$$

Gràficament, tenim:

Fixem-nos que, si m i n són coprims, aleshores per la fórmula de les torres tenim $[K_1 K_2 : K_1] = m$ i $[K_1 K_2 : K_2] = n$. En general, però la desigualtat serà estricta.

Capítol 3

Regle i Compàs

Parlarem de tres problemes de la Grècia clàssica sobre construccions amb regle no marcat i compàs: la quadratura del cercle, la trisecció de l'angle i la duplicació del cub. Caracteritzarem els nombres constructibles, i veurem que aquests problemes no tenen solució. Veurem també que si el regle és marcat aleshores podem trisecar l'angle i també duplicar el cub.

3.1 El problema

Els grecs es van interessar molt per les construccions amb dos instruments molt simples: per una banda, el que habitualment s'anomena regle, i que vol dir simplement un regle sense cap mena de marca. Ens permet, donats dos punts del pla, traçar la recta que els uneix. El segon instrument és el compàs. Donats dos punts podem fixar l'obertura, i donat un tercer punt (que pot coincidir o no amb els anteriors) podem traçar un arc de circumferència amb el radi fixat prèviament, i el centre aquest tercer punt.

Hi ha tres problemes clàssics que ens proposem estudiar:

1. “Duplicació del cub”: donat un cub, podem construir-ne un altre de volum exactament el doble?
2. “Trisecció de l'angle”: donat un angle θ , podem construir l'angle $\theta/3$?
3. “Quadratura del cercle”: donat un cercle, podem construir un quadrat d'àrea igual a la del cercle donat?

Donada una longitud inicial (que definirem com a 1), direm que un nombre real α és constructible si podem construir un segment de longitud α mitjançant una successió finita d'operacions amb regle i compàs. Tenim els quatre tipus d'operacions següents:

1. Unir dos punts per una recta.
2. Trobar el punt d'intersecció de dues rectes.

3. Dibuixar un cercle amb centre i radi donats.
4. Trobar els punts d'intersecció d'una recta amb un cercle, o de dos cercles.

Exercici 3.1. Vegeu que els nombres constructibles formen un subcos de $\mathcal{C} \subseteq \mathbb{R}$. Heu de donar construccions de la suma, resta, producte i divisió de nombres ja construïts.

És fàcil veure que també podem prendre arrels quadrades, com s'indica a la següent figura:

Capítol 4

Descomposició

El cos de descomposició d'un polinomi juga un paper destacat al llarg del curs. Aquí el definirem, i en demostrarem l'existència i unicitat (llevat d'isomorfisme). Aprofitarem per definir extensions normals (aquelles que són cos de descomposició d'un conjunt de polinomis).

Com a aplicació, s'introduiran els polinomis i cossos ciclotòmics, i ho lligarem amb la demostració de l'existència i unicitat de cossos finits de cardinal potència d'un primer.

També veurem les clausures algebraiques, i una construcció (seguint Artin). Això ens permetrà (assumint el teorema fonamental de l'àlgebra, que demostrarem més endavant) pensar els elements algebraics sobre $\mathbb{Q}$ dins dels complexos.

Capítol 5

Polinomis Inseparables

Definim la noció de separabilitat d'un polinomi, i posem algun exemple. Introduïm el morfisme de Frobenius, que ens permet definir cossos perfectes. Aprofitem per parlar del grau de separabilitat/inseparabilitat d'una extensió, i la factorització d'aquesta.

Finalment, donem l'existència i unicitat dels cossos finits.

Capítol 6

Polinomis Ciclotòmics

L'objectiu principal és demostrar que l'extensió ciclotòmica $\mathbb{Q}(\zeta_n)$ té grau $\varphi(n)$ (la phi d'Euler). Per això, introduïrem els polinomis ciclotòmics, veurem que són irreductibles i mònics i tenen coeficients enters.

Capítol 7

Automorfismes

Aquesta sessió no parla de teoria de cossos, sinó de grups. Això ens cal ja que el teorema fonamental ens relaciona les dues teories. Introduïrem la noció de resolubilitat d'un grup, parlarem dels grups simples i veurem que el grup alternat A_n no és simple per a tot $n \geq 5$. Això implica que S_n no és resoluble per $n \geq 5$.

Començarem definint els automorfismes d'una extensió. Veurem que formen un grup, i que cada subgrup té associat el cos dels elements fixos per aquest. Veurem també que els automorfismes envien cada element α a una arrel de $\text{Irr}(\alpha, x)$, i demostrarem que en una extensió normal el cardinal del grup d'automorfismes està fitat pel grau de l'extensió. Així, podrem definir una extensió de Galois com aquella on la fita s'assoleix.

Capítol 8

El Teorema Fonamental

Enunciem i demostrem el teorema fonamental de la teoria de Galois. Farem servir la independència lineal dels caràcters (que també demostrarem). Després veurem que si L/F és una extensió finita i H un subgrup de $\text{Aut}(L/F)$, aleshores $[L: FH] = |H|$. Aquest fet, fonamental, ens permet també caracteritzar les extensions de Galois com aquelles que són normals i separables.

Aleshores ja estarem en posició d'enunciar i demostrar el teorema fonamental. Acabarem amb diversos exemples concrets d'extensions, il·lustrant la correspondència de Galois.

8.1 La independència (dels caràcters)

En aquesta secció demostrarem un resultat d'àlgebra lineal necessari per la demostració del teorema fonamental de la TG.

Definició 8.1. Un caràcter χ d'un grup G amb valors en un cos L és un morfisme de grups

$$\chi: G \rightarrow L^\times.$$

Podem pensar un caràcter χ com una funció $G \rightarrow L$. Les funcions de G a L formen un L -espai vectorial, de manera òbvia.

Teorema 8.1 (Independència lineal dels caràcters). Siguin $\chi_1, \dots, \chi_n$ caràcters de G diferents. Aleshores són linealment independents, és a dir, no hi ha cap combinació lineal no trivial $a_1\chi_1 + \dots + a_n\chi_n$ que doni lloc a la funció idènticament zero.

Demostració. Suposem (reordenant, si cal) que podem escriure

$$a_1\chi_1 + \dots + a_m\chi_m = 0,$$

amb tots els $a_i \neq 0$ (observem $m \leq n$) i amb m mínim. Obtindrem una relació de dependència amb menys termes, arribant així a contradicció.

Prenem $g_0 \in G$ tal que $\chi_1(g_0) \neq \chi_m(g_0)$. Aleshores tenim

$$a_1\chi_1(g) + \cdots a_m\chi_m(g) = 0,$$

i

$$a_1\chi_1(g_0g) + \cdots a_m\chi_m(g_0g) = 0.$$

Multiplicant la primera equació per $\chi_m(g_0)$ i restant-li la segona obtenim, per a tot g ,

$$a_1(\chi_m(g_0) - \chi_1(g_0))\chi_1(g) + \cdots a_{m-1}(\chi_m(g_0) - \chi_{m-1}(g_0))\chi_{m-1}(g) = 0.$$

Com que el primer coeficient és diferent de zero, tenim una relació no trivial amb $m - 1$ termes, contradicció. $\square$

Un cas particular que ens interessa aquí prové de considerar un morfisme no trivial de cossos $\sigma: K \rightarrow L$, que induïx un morfisme de grups entre les unitats $\sigma: K^\times \rightarrow L^\times$ (aquesta restricció ja conté tota la informació que ens cal de σ , perquè ja sabem que $\sigma(0) = 0$). Aleshores σ esdevé un caràcter del grup $G = K^\times$, i per tant tenim el següent:

Corol·lari 8.1. Si $\sigma_1, \dots, \sigma_n$ són morfismes diferents de K a L , aleshores són linealment independents com a funcions de K .

Un cas encara més particular d'aquest corol·lari ens permet demostrar una relació numèrica bàsica entre automorfismes d'un cos i els cossos que deixen fixes.

Proposició 8.1. Sigui S un subconjunt finit d'automorfismes d'un cos K , i sigui $F = K^G$ el seu cos fix. Aleshores

$$[K: F] \geq |S|.$$

Demostració. TODO $\square$

Teorema 8.2. Sigui G un subgrup finit d'automorfismes d'un cos K , i sigui $F = K^G$ el seu cos fix. Aleshores

$$[K: F] = |G|.$$

Demostració. Només ens cal veure que $[K: F] \leq |G|$, ja que l'altra desigualtat ja l'hem demostrat independentment del fet que G sigui un grup.

TODO (llarga) $\square$

D'aquest resultat se'n desprenen fàcilment conseqüències molt importants que val la pena destacar.

Corol·lari 8.2. Si K/F és una extensió finita, aleshores

$$|\operatorname{Aut}(K/F)| \leq [K:F],$$

amb igualtat si i només si F és el cos fix d' $\operatorname{Aut}(K/F)$.

Dit d'altra manera, l'extensió K/F és Galois si i només si $F = K^{\operatorname{Aut}(K/F)}$.

Demostració. TODO.

□

Capítol 9

Cossos Finites

Capítol 10

L'element Primitiu

Capítol 11

Extensions Abelianes i ciclotòmiques

En aquest apartat estudiem les extensions ciclotòmiques, i veiem que $\text{Gal}(\mathbb{Q}(\zeta_n))$ és canònicament isomorf a $(\mathbb{Z}/n\mathbb{Z})^\times$. Com a aplicació, veurem com construir polígons regulars amb regla i compàs. Veurem que només és possible per polígons regulars de n costats quan φn és una potència de 2. Això passa si i només si n és producte d'una potència de dos i de primers de Fermat diferents.

Capítol 12

Arrels i radicals

Definirem què vol dir que un polinomi sigui resoluble per radicals, i veurem que és equivalent a què el seu grup de Galois sigui resoluble. D'aquí en podrem deduir que els polinomis generals de grau ≥ 5 no són resolubles per radicals i, per tant, no existeix una fórmula que expressi les arrels d'un polinomi en termes dels seus coeficients. També es mostrarà un exemple concret d'un polinomi de grau 5 sobre $\mathbb{Q}$ amb grup de Galois S_5 .

Proposició 12.1. Sigui $f(x) \in \mathbb{Q}[x]$ un polinomi irreductible de grau p amb exactament $p - 2$ arrels reals. Aleshores $\text{Gal}(f) \cong S_p$.

Demostració. TODO

□

Podem aplicar el resultat anterior al polinomi $f(x) = x^5 - 4x - 2$. Com que és 2-Eisenstein, és irreductible. A més, la seva derivada és $5x^4 - 4$, que té zeros a $x = \pm \sqrt[4]{\frac{2}{5}}$. Deduïm que $f(x)$ té exactament tres zeros reals, que de fet podem aproximar: $-1.24359639 \dots, -0.50849948 \dots, 1.51851215 \dots$. Per tant, $\text{Gal}(f) \cong S_5$.

Capítol 13

Calculem grups de Galois

Bibliografia

Artin, M. (2014). Algebra / Michael Artin. Pearson, Edinborough Gate, Harlow, Essex, 2nd ed., new international ed. edition.

Dummit, D. S. and Foote, R. M. (2004). Abstract algebra. Wiley, New York, 3rd ed edition.